

Crina Mihaela VERGA
Universitatea "Mihail Kog Iniceanu" Ia i

THE POLITICAL LIABILITY OF A REPUBLIC'S PRESIDENT

Theoretical
article
Case study

Keywords

Political liability,
President,
European republics,
Constitutional provisions,
State practice

JEL Classification

K10

Abstract

The objective of this study is to make a comparative analysis of the political liability of the head of state in parliamentary republics and in semi presidential republics. The paper introduces the concepts of "non-responsibility" and "inviolability" of the President, concepts concerning the notion of liability. The approach is based on the comment on the constitutional provisions which regard the political liability of the President and on observing how to apply in practice these provisions. As a result of using comparative method, the implications of this study refer to a better knowledge of the regulation of the political liability in certain states which allow an efficient reception and enforcement of the constitutional provisions on the matter.

1. Considerații introductive

Protecția efului de stat se justifică prin necesitatea de a distinge în mod clar între responsabilitățile personale și politice ale efului de stat. Mandatul de reprezentare național care îi revine efului de stat militază, de asemenea, pentru această protecție (Verga, 2012).

Răspunderea Președintelui, în direct legătură cu conceptul de „imunitate” (Drăganu, 1998), reprezintă o excepție de la principiul lipsei de răspundere a efului de stat.

Răspunderea politică se referă la obligația pentru titularul unui mandat politic de a da seamă de exercitarea acestuia în fața celui sau celor care i l-au încredințat (Cornu, 2003).

Putem considera răspunderea politică ca fiind o formă de răspundere juridică, întrucât ea determină unele consecințe politico-juridice. Astfel, ea atrage interimatul funcției prezidențiale, care are ca efect organizarea unui referendum pentru demiterea din funcție a Președintelui în republicile în care eful de stat este ales prin vot direct.

2. Răspunderea politică a Președintelui în regimurile parlamentare

În **Germania**, regula instituită este aceea a *inexistenței unei răspunderi politice a Președintelui Federal pentru un act ce poate determina o anumită sancțiune* (art. 60 alin. 4 coroborat cu art. 46 alin. 2 din Legea Fundamentală) (Loi fondamentale pour la République fédérale d'Allemagne, 2007). Ca excepție, răspunderea politică a efului de stat poate fi antrenată când Bundestag-ul sau Bundesrat-ul îl pun sub acuzare pe Președinte în fața Curții Constituționale federale *pentru încălcarea voluntară a Legii fundamentale sau a unei alte legi federale*. Cererea de punere sub acuzare trebuie să fie prezentată de cel puțin o treime din membrii Bundestag-ului sau ai Bundesrat-ului. Se impune ca decizia de punere sub acuzare să fie luată cu două treimi din membrii uneia din cele două Camere. După dispunerea acestei măsuri, Curtea Constituțională poate decide, printr-o ordonanță provizorie, împiedicarea exercitării funcțiilor efului de stat. În cazul în care instanța constituțională constată că Președintele federal se face vinovat de încălcarea deliberată a Legii fundamentale sau a unei alte legi federale, poate să declare demiterea sa din funcție.

O răspundere politică este angajată și prin fapta Președintelui de a *abuză de libertatea de exprimare a opiniilor pentru combaterea ordinii constituționale existente* (art. 18 din Legea Fundamentală). În acest caz, eful statului va fi decăzut din acest drept fundamental. Această sancțiune, precum și întinderea ei sunt pronunțate de Curtea Constituțională Federală.

În **Italia**, *principiul lipsei de răspundere a efului de stat* este pus în evidență prin faptul că Președintele nu răspunde pentru actele îndeplinite

în exercitarea funcțiilor sale, în afara *înaltei trădări sau „atentatului la Constituție”* (art. 90 din Constituție) (Constitution de la République italienne du 1947 révisée). În aceste două situații, Președintele este pus sub acuzare de Camerele Parlamentului, reunite în Congres, cu majoritatea absolută a voturilor deputaților și senatorilor. Judecata efului de stat pentru aceste acuzații va reveni Curții Constituționale. În acest caz, Curtea va fi formată, pe lângă cei cincisprezece judecători, și din aisprezece membri trași la sorți de pe o listă de cetățeni, care îndeplinesc condițiile pentru a fi aleși senatori. Această listă este determinată de Parlament, la fiecare nouă ani, pe baza unei modalități de desemnare ce respectă modulele de numire a judecătorilor obișnuiți (art. 135 din Constituție).

Din cele prezentate mai sus rezultă că legiuitorul constituant italian a avut în vedere reglementarea, prin aceeași procedură, atât a *răspunderii politice a Președintelui* - declanșată prin punerea sa sub acuzare pentru *încălcare a Constituției* -, cât și a *răspunderii penale*, care intervine în cazul în care se constată că Președintele a săvârșit infracțiunea de *înaltă trădare*.

Doctrina italiană consideră că Președintele face obiectul unei *răspunderi politice difuze în fața opiniei publice* (Rescigno G.U., 1967; Guzzetta G., Marini F. S., 2006) și că practica permite, destul de mult, măsura existenței unei veritabile răspunderi politice a Președintelui la sfârșitul mandatului.

În **Grecia**, conform art. 49 coroborat cu art. 86 din Constituție (Constitution de la Grèce du 1975 révisée, 2008), Președintele Republicii nu răspunde pentru actele îndeplinite în exercitarea funcțiilor sale decât în caz de *înaltă trădare sau de încălcare deliberată a Constituției*. Pentru actele care nu au legătură cu exercitarea funcțiilor sale, urmărirea penală este suspendată până la expirarea mandatului prezidențial.

Propunerea de punere sub acuzare și de trimitere în judecată a Președintelui Republicii este supusă Camerei Deputaților, fiind semnată de cel puțin o treime din membrii săi. Ea este adoptată printr-o rezoluție, votată cu o majoritate de două treimi din numărul total de deputați. Dacă propunerea este adoptată, Președintele Republicii este trimis în fața unei Curții Speciale. Din acest moment, Președintele se va abține de la exercitarea funcțiilor sale, fiind suspendat din funcție, reluându-i atribuțiile de la data pronunțării unei hotărâri de achitare de către Curte.

Prin urmare, pentru judecarea efului de stat se constituie o Curte Specială - ce are rolul unei curți supreme -, formată din ase membri ai Consiliului de Stat și apte membri ai Curții de Casație. Membrii acestei Curți sunt trași la sorți de către Președintele Camerei Deputaților, în edin public, după luarea deciziei de punere sub acuzare.

3. R spunderea politic a Pre edintelui în republicile semiprezidențiale

În România, problema r spunderii Pre edintelui este strâns legat de dispozițiile din actul fundamental privind imunitatea. Aceasta din urmă este prevăzută de art. 84 din Constituție: „Președintele României se bucură de imunitate. Prevederile art. 72 alin.1 se aplică în mod corespunzător” (România, Constituția României revizuită, 2003). Se face trimitere, în acest fel, la imunitatea parlamentară, care se aplică, în mod analog, în cazul șefului de stat. Cele două tipuri de imunități sunt, însă, diferite și nu se pot aplica „în mod corespunzător” una pentru cealaltă (Deaconu, 2007).

În art. 72 alin.1 din Constituție se consacra lipsa de r spundere juridică pentru voturile sau opiniile politice exprimate în exercitarea mandatului. Prin urmare, pentru actele care nu au legătură cu exercitarea mandatului, Președintele poate fi urmărit și trimis în judecată.

Regimul imunității nu este unul absolut, ci el trebuie interpretat prin raportare la art. 95 și art. 96 alin.1 din Constituție, care prevăd două forme de r spundere ce se aplică șefului de stat: *r spunderea politică* și *r spunderea penală*.

R spunderea politică a fost definită ca „obligăția de a r spunde pentru actele săvârșite pentru un motiv politic”, urmată de o sancțiune politică, ce constă în obligăția de a renunța la putere (Cohendet, 2002).

În doctrina de drept administrativ, r spunderea politică a șefului de stat în România a fost definită ca o r spundere administrativ-disciplinară (Iorgovan Antonie, 2005; Apostol Tofan Dana, 2008) - este antrenată prin suspendarea din funcție a Președintelui României, care este una din prerogativele aparținând Parlamentului, ce se înscrie în cadrul controlului parlamentar realizat de organul legislativ asupra puterii executive (Ionescu, 2006).

Suspendarea din funcție a Președintelui este reglementată de art. 95 din Constituție și de *Regulamentul edinelor comune ale celor două Camere* și antrenează *r spunderea politică* a acestuia, calificat în doctrină ca fiind o *r spundere administrativ-disciplinară*.

Din modul de reglementare a acestei instituții în legea fundamentală, deducem existența mai multor condiții și etape în derularea acestei proceduri.

Pentru a se putea declanșa suspendarea din funcție se impune săvârșirea, de către Președinte, a unor fapte grave, prin care se încalcă prevederile Constituției. În literatura juridică (Drăganu, 1998) s-a precizat că noțiunea de „fapte” vizează „nu numai eventualele fapte materiale juridice și operațiunile tehnice-materiale săvârșite de Președinte, ci și actele juridice și politice emise de

acesta în exercițiul funcției sale”. Întrucât Constituția nu explică la ce se referă faptele grave ale șefului de stat, acestea sunt definite de *Avizul Curții Constituționale nr. 1/2007*. Astfel, „pot fi considerate *fapte grave de încălcare a prevederilor Constituției* actele de decizie sau sustragerea de la îndeplinirea unor acte de decizie obligatorii, prin care Președintele României ar împiedica funcționarea autorităților publice, ar suprima sau ar restrânge drepturile și libertățile cetățenilor, ar tulbura ordinea constituțională ori ar urmări schimbarea ordinii constituționale sau alte fapte de aceeași natură care ar avea sau ar putea avea efecte similare”.

Aprecierea gravității actelor Președintelui rămâne la latitudinea Parlamentului, care decide dacă se impune o astfel de soluție, în calitate de „reprezentant suprem al poporului român”.

Inițierea propunerii de suspendare din funcție aparține unui număr de cel puțin o treime din totalul deputaților și senatorilor. Din reglementarea constituțională rezultă că nu este necesară o anumită proporție între deputații și senatorii care au avut această inițiativă.

Propunerea de suspendare trebuie adusă neîntârziat la cunoștința Președintelui. Este necesar ca această propunere să fie motivată de către Parlament. Încunoștințarea Președintelui este necesară, pentru ca el să-și explice comportamentul calificat ca o „încălcare gravă a Constituției”.

Conform art. 95 alin.1 din Constituție, Președintele poate să explice cu privire la faptele ce i se impută. În consecință, rămâne la latitudinea Președintelui dacă se va prezenta în fața Parlamentului pentru a argumenta faptele ce i se reproșează.

O altă etapă se referă la consultarea parlamentarilor cu privire la oportunitatea constituirii unei comisii de anchetă, care să investigheze activitatea Președintelui. În acest sens, în *Regulamentul edinelor comune ale celor două Camere* se prevede că, după prezentarea propunerii de suspendare din funcție și ascultarea explicațiilor șefului statului, Președintele care conduce edina comună consultă deputații și senatorii dacă datele existente sunt suficiente pentru a fi sesizat Curtea Constituțională sau dacă este necesară constituirea unei comisii comune de anchetă. Hotărârea se ia cu majoritatea voturilor din numărul total al parlamentarilor. În cazul în care s-a apreciat că datele sunt suficiente, propunerea de suspendare, însoțită de informațiile necesare, se trimite Curții Constituționale spre consultare, menționându-se și termenul până la care aceasta trebuie să se pronunțe (art. 67 din Hotărârea nr. 4/1992). Prin urmare, în cazul suspendării de funcție a șefului de stat, constituirea unei comisii de anchetă este facultativă și nu obligatorie, ca în situația punerii sub acuzare a Președintelui pentru înaltă trdare.

În practic, s-a ridicat problema constituționalității constituirii unei comisii de anchetă pentru investigarea faptelor Președintelui, prin care a încalcat prevederile constituționale, pornind de la premisa că eful statului nu răspunde în fața Parlamentului. Cu privire la acest problemă, Curtea Constituțională s-a pronunțat în sensul constituționalității unei astfel de comisii (Decizia nr. 266, 2007).

Măsura pe care Parlamentul o poate dispune față de Președinte reprezintă o sancțiune de o mare gravitate, care privește eful de stat. Datorită acestui fapt, „unicul organ de jurisdicție constituțională” din România este chemat să formuleze o opinie în acest sens. Prin urmare, Parlamentul va fi obligat să solicite avizul Curții Constituționale, care are *character consultativ*. În doctrină s-a amintit de existența, în proiectul de revizuire a Constituției din 1991 (art.143 litera g), a unui *aviz conform al Curții Constituționale*, care a fost modificat ulterior, în urma unei propuneri susținute de Petre Ninosu. A fost susținut, în mod just, ideea potrivit căreia într-o asemenea procedură este necesar un aviz conform al instanței constituționale, pe motiv că *în multe ri cu tradiție democratică, Curtea Constituțională adoptă decizia de tragere la răspundere în Parlamentul, tocmai pentru a evita răzburile politice și interpretările politicianiste* (Iorgovan, 2005).

Instanța de contencios constituțional se pronunță în calitate de *garant al supremației Constituției* și poate influența convingerile parlamentarilor referitoare la măsura propusă.

După primirea avizului Curții Constituționale (Avizul consultativ nr. 1, 1994; Avizul consultativ nr. 1, 2007; Avizul consultativ nr. 1, 2012), propunerea de suspendare se dezbate în edință comună a celor două Camere. Președintele nu este obligat să participe la dezbateri, dar, potrivit Regulamentului parlamentar, el trebuie invitat.

Suspendarea din funcție a efului de stat se votează cu jumătate plus unu din numărul total al parlamentarilor și ea determină interimatul funcției Președintelui României, ce va fi asigurat, în ordine, de președintele Senatului sau de președintele Camerei Deputaților. Președintele interimar nu poate să trimită mesaje Parlamentului, să dizolve organul legiuitor și să organizeze referendum, conform art. 98 alin.2 din Constituție. De asemenea, faptele președintelui interimar pot atrage atât o răspundere politică, cât și una penală (art. 99 din actul fundamental).

Conform *principiului paralelismului formelor și competențelor, consacrat de Curtea Constituțională* (Decizia nr. 147, 2007), întrucât poporul a ales eful statului prin vot direct, numai el va putea decide cu privire la demiterea acestuia. Ca atare, în 30 de zile de la suspendarea din funcție

a Președintelui se va organiza un referendum de demitere din funcție a acestuia.

Suspendarea din funcție a efului de stat are ca efect interimatul funcției de Președinte. Existența împrejurărilor care justifică interimatul funcției se constată de către Curtea Constituțională, care comunică cele sesizate Parlamentului și Guvernului (art. 146 litera g din Constituție) prin intermediul unei hotărâri.

Dacă electoratul îl demite din funcție de Președinte, suntem în prezența „unei revocări a mandatului înainte de termen” (Muraru, 2007). În această situație, în trei luni de la data referendumului, Guvernul va organiza alegeri pentru un nou Președinte. În cazul în care poporul nu va fi de acord cu demiterea din funcție a efului statului, acesta din urmă îi va relua funcția, după confirmarea rezultatelor referendumului de către Curtea Constituțională.

În mod judicios, în literatura juridică (Deaconu, 2009) s-a considerat că, fiind vorba de o răspundere politică, „ar fi fost necesară instituirea unei sancțiuni pentru Parlament, în situația în care Parlamentul îl suspendă pe Președinte, iar electoratul decide să pstreze în funcție Președintele în urma organizării referendumului”. Astfel de situații au avut loc în 2007 și în 2012, când Parlamentul l-a suspendat pe Președintele în exercițiu, dl Traian Băsescu, organizându-se în mai 2007, respectiv în iulie 2012 referendumuri pentru demiterea sa din funcție.

În **Fransa**, prin reforma constituțională din 2007, au avut loc schimbări radicale cu privire la statutul juridic al Președintelui; astfel, răspunderea juridică care intervenea în caz de înaltă trădare a fost înlocuită cu o răspundere politică inedită, *sui generis*.

Interpretarea diferită a fostului articol 68 din Constituție (France, Constitution du 4 octobre 1958 révisée) a fost realizată prin decizii distincte, mai întâi de către Consiliul Constituțional și, apoi, de către Curtea de Casație, determinând controverse în literatura juridică cu privire la răspunderea Președintelui (Beaud Olivier, 2001; Favoreu Louis, 2002; Delpérée Francis, 2002; Ablard Thierry, 2002).

În urma pronunțării acestor decizii, s-a pus problema clarificării regimului juridic al răspunderii efului de stat, prin modificarea reglementărilor existente în materie. În acest sens, a fost creat, prin decretul din 4 iulie 2002, Comisia Avril; aceasta din urmă a propus, în raportul elaborat, *instituirea unei imunități extinse a funcțiilor prezidențiale*, care suspendă urmărirea penală împotriva actelor comise înainte de mandat și a faptelor ce nu au legătură cu exercitarea funcțiilor Președintelui, precum și împotriva membrilor privind obligativitatea de a se prezenta în calitate de martor, atunci când aceste măsuri sunt însoțite de constrângerea exercitată de o putere publică.

Totu i, *imunitatea nu înseamn nepedepsirea faptelor*; la expirarea mandatului, urm rirea penal i civil pot fi începute sau continuate, cu singura observa ie c , pe timpul mandatului, acestea sunt suspendate (Rapport remis le 12 décembre 2002 au Président de la République par la Commission de réflexion sur le statut pénal du Président de la République, 2002).

Lucr rile Comisiei Avril i proiectul constitu ional s-au caracterizat printr-o nouatate: înalta tr dare a fost eliminat i înlocuit cu o alt form de r spundere, care const într-o „*înc lcare a îndatoririlor sale v dit incompatibil cu exercitarea mandatului s u*”.

Statutul Pre edintelui francez a f cut obiectul unei reforme constitu ionale, aprobate de cele dou Camere ale Parlamentului, reunite pe data de 19 februarie 2007.

Potrivit art. 67 modificat, „Pre edintele Republicii nu r spunde pentru actele îndeplinite în această calitate sub rezerva dispozi iilor articolelor 53-2 i 68. El nu poate, în timpul mandatului s u i în fa a oric rei jurisdic ii sau autorit i administrative franceze, s fie chemat s depun m rturie i nici s fac obiectul unei ac iuni, a unui act de informare, anchete sau urm riri penale. Orice termen de prescrip ie sau de dec dere din drepturi e suspendat. Instan ele i procedurile în fa a c rora el nu r spunde în timpul mandatului vor fi reluate sau îndreptate împotriva lui la expirarea unui termen de o lun de la încetarea mandatului”.

Conform dispozi iei mai sus citate, Pre edintele Republicii nu poate fi destituit decât în caz de „*înc lcare a îndatoririlor sale v dit incompatibil cu exercitarea mandatului s u*. Destituirea este pronun at de Parlament, constituit în Înalta Curte. Propunerea de întrunire a Înaltei Cur i adoptat de una dintre cele dou Camere ale Parlamentului este imediat transmis celeilalte Camere, care se va pronun a în cincisprezece zile. Înalta Curte este condus de pre edintele Adun rii Na ionale. Ea decide, în termen de o lun , prin vot secret, destituirea. Decizia are efect imediat. Pentru a fi puse în aplicare, deciziile sunt luate cu o majoritate de dou treimi din membrii unei Camere sau din judec torii Înaltei Cur i. Orice delegare de vot este interzis . Sunt luate în considerare doar voturile favorabile propunerii de întrunire a Înaltei Cur i sau propunerii de demitere. O lege organic fixeaz condi iile aplic rii prezentului articol”.

Procedura de destituire, a a cum a fost ea gândit în noul cadru constitu ional francez stabilit de *Legea constitu ional din 23 februarie 2007*, nu este o sanc iune, destinat s pedepseasc o fapt de natur penal . Sub acest aspect, procedura instituit se îndep rteaz de cea american de punere sub acuzare, l sând membrilor Parlamentului responsabilitatea definirii a ceea ce reprezint „*înc lcare în mod v dit incompatibil*” cu func ia preziden ial .

O parte a doctrinei consider regimul juridic al r spunderii Pre edintelui ca pe „o carapace goal ” (Zoubeidi-Defert Yanis, 2007) sau cel pu în ca ceva foarte imprecis.

De fapt, în cadrul procedurii de destituire, aprecierea înc lcrii îndatoririlor efului de stat revine, în mod clar, unei autorit i politice, fiind de remarcat c faptele de natur s justifice această procedur nu trebuie s fie calificate drept abateri civile sau penale. Totu i, o astfel de procedur nu ar putea fi considerat ca o abolire a principiului lipsei de r spundere politic a efului de stat, în m sura în care aceasta nu poate fi pus în aplicare decât de o majoritate parlamentar calificat , prev zut în majoritatea Constitu iilor pe care le avem în vedere. În acest fel, destituirea nu poate fi cauzat de un simplu dezacord politic între eful statului i Parlament. Cu toate acestea, în timpul celei de-a doua coabit ri din 1993 pân în 1995, majoritatea parlamentar dispunea de o majoritate foarte confortabil , ce ajungea la mai mult de dou treimi i ar fi putut solu iona cu u rin , pe această cale, un dezacord politic cu Pre edintele.

În **Austria**, sunt prev zute trei proceduri distincte, care antreneaz r spunderea juridic a Pre edintelui: suspendarea i revocarea, prin referendum, a Pre edintelui federal; urm rirea de c tre autorit ile publice; punerea sub acuzare i judecarea sa de c tre Curtea Constitu ional . În această sec iune ne vom referi numai la dou dintre ele, care au un accentuat caracter politic. Astfel, conform art. 60 alin. 6 din Constitu ie (Austrie, *Loi constitutionnelle fédérale du 1er octobre 1920, version de 1929*), *Pre edintele poate fi revocat, înainte expir rii mandatului, printr-un referendum*, care se organizeaz numai la solicitarea Adun rii Federale (care este format din cele dou Camere reunite), convocat , în acest scop, de c tre Cancelarul Federal, în urma deciziei Consiliului Na ional; hot rârea va fi luat de Camera popular , în prezen a a cel pu în jum tate din membrii s i i cu o majoritate de dou treimi din voturile exprimate. În acest stadiu al procedurii, Pre edintele federal nu î i mai poate exercita atribu iile, fiind suspendat din func ie. În momentul organizarii referendumului, refuzul revoc rii din func ie a Pre edintelui Federal de c tre popor va determina dizolvarea Consiliului Na ional i organizarea de noi alegeri.

O a doua procedur vizeaz *punerea sub acuzare i judecarea Pre edintelui federal de c tre Curtea Constitu ional* . În acest sens, se consacr regula potrivit c reia Pre edintele federal r spunde pentru actele emise în exercitarea func iilor sale în fa a Adun rii Federale (art. 68 alin. 1 coroborat cu art. 142 alin. 1 din Constitu ie). R spunderea efului de stat este declan at ca urmare a înc lcrii actului fundamental, pe baza deciziei Consiliului Na ional sau a Consiliului Federal, impunându-se convocarea Adun rii Federale de c tre Cancelarul

federal. E necesar ca decizia de punere sub acuzare s fie luat în prezența a cel puțin jumătate din membrii fiecărei Camere, cu o majoritate de două treimi din totalul voturilor exprimate. Judecata Președintelui revine Curții Constituționale, ca urmare a antrenării și spunderii acestuia pentru încălcarea prevederilor actului fundamental. Hotărârea de condamnare a Curții are drept consecință demiterea din funcție a Președintelui, iar în „*imprejurări deosebit de grave*” și decizia de demiterea temporară din drepturile politice.

În **Portugalia**, art. 117 din Constituție (Portugal, *Constitution de la République Portugaise, 21 août 1911 révisée*), intitulat *Statutul titularilor funcțiilor politice*, face referire atât la o răspundere politică, civilă, cât și penală a titularilor de funcții politice: „titularii funcțiilor politice răspund politic, civil și penal pentru actele și omisiunile pe care le comit în exercitarea funcțiilor lor”. Președintele Republicii, ca *reprezentant al republicii și garant al unor valori esențiale ale statului portughez*, este și el un titular al unei funcții publice, care are și un vădit caracter politic. Dispozițiile citate mai sus trebuie coroborate cu o altă reglementare, care prevede o răspundere administrativ-patrimonială: „statul și celelalte entități publice sunt responsabile civilmente, în mod solidar cu membrii organelor lor, funcționari sau agenți, de toate acțiunile sau omisiunile realizate în exercitarea funcțiilor lor, ce au determinat o încălcare a drepturilor, libertăților și garanțiilor altuia sau cauzarea unui prejudiciu” (art. 22 din Constituție).

În actul fundamental nu este consacrat, în mod expres, o procedură specială, care ar viza răspunderea politică a Președintelui – cum există, de exemplu, în România –, deși această formă de răspundere este instituită în reglementarea citată mai sus.

Considerăm că răspunderea politică a Președintelui intervine față de electoratul care l-a desemnat, consecința fiind sancționarea efului statului ca urmare a unui comportament arbitrar fiind aceea de a nu mai fi ales cu ocazia viitoarelor alegeri.

În **Irlanda**, ca regulă generală, Președintele nu răspunde față de nicio Cameră a Parlamentului și față de nicio instanță de judecată în ceea ce privește exercitarea funcțiilor conferite și îndeplinirea actelor care au legătură cu puterile acordate (art. 13.8.1 din Constituție) (Irlanda, *Constitution du 6 décembre 1922*). De la acest principiu, legea fundamentală stabilește unele excepții, cum este *răspunderea politică a efului de stat*. Astfel, comportamentul Președintelui poate, totuși, să fie supus criticii uneia dintre cele două Camere ale Parlamentului sau unui organism numit sau desemnat de una dintre Camere, pentru examinarea unei acuzații cu privire la o conduită neconformă cu prevederile constituționale. În acest

sens, se prevede expres că *Președintele poate fi pus sub acuzare pentru o „conduită nepotrivită dovedită”* (art. 12.10 din Constituție). Acuzația va fi susținută de cel puțin una dintre cele două Camere, la solicitarea a cel puțin jumătate din membrii; în acest caz, cererea de punere sub acuzare este examinată de Camera din care provin parlamentarii ce au făcut această cerere. În cazul în care cererea este aprobată cu o majoritate de două treimi din numărul deputaților, Președintele este pus sub acuzare în mod oficial. Cealaltă Cameră este însărcinată să studieze acuzațiile aduse efului de stat sau să transfere această sarcină unei comisii sau unui alt organ. Președintele va avea dreptul de a se prezenta și de a fi reprezentat în perioada examinării acuzației. În cazul în care Camera care a examinat acuzația ia o rezoluție cu o majoritate de două treimi, declarând că învinuirile aduse Președintelui au fost menținute și că acest comportament nepotrivit al efului statului îl face incapabil de a-și exercita funcțiile, rezoluția va avea ca efect suspendarea din funcție a Președintelui (art. 12.10.7 din Constituție).

4. Concluzii

Realizând o analiză a instituției și răspunderii politice a efului de stat așa cum este consacrată în diferite Constituții ale unor țări membre ale Uniunii Europene, se observă anumite diferențe juridice privind răspunderea efului de stat, unele deosebirii privind modalitățile de judecată și sancțiunile care intervin în urma desfășurării unor proceduri specifice, reglementate mai sumar sau mai detaliat.

Studiul de față prezintă importanță cu atât mai mult cu cât a fost realizat în contextul în care în România, în practica politică s-a declinat de trei ori procedura suspendării din funcție a Președintelui României. Astfel, mai întâi, în 1994, suspendarea din funcție l-a vizat pe Președintele Iliescu, dar măsura prevăzută în art. 95 din Constituție nu a putut fi luată, întrucât nu a întrunit jumătate plus unu din numărul total al parlamentarilor. Apoi, în aprilie 2007, Președintele Băsescu a fost suspendat din funcție, însă populația a votat respingerea demiterii sale din funcție prin referendumul organizat în mai 2007. În sfârșit, pe data de 6 iulie 2012, a avut loc o a treia suspendare din funcție, fiind vizat tot Președintele Băsescu. În acest ultim caz, referendumul a fost invalidat de către Curtea Constituțională, nefiind îndeplinit cvorumul de participare la vot.

În Franța, reforma constituțională din 2007 a consacrat un model de răspundere *sui generis* a efului de stat, care se datorează foarte mult cercetărilor din dreptul comparat și care a amplificat rolul Președintelui în sistemul instituțional existent.

Prevederea răspunderii efului de stat în actul fundamental este o consecință a aplicării

principiului separa iei puterilor în stat, ea permiând realizarea unui control efectiv asupra actelor Pre edintelui.

5. Bibliografie

- [1] Ablard Thierry, *Le statut pénal du chef de l'Etat (The Criminal Statute of the Head of State)*, în *Revue française de droit constitutionnel* no. 51/2002, p. 637-661
- [2] Allemagne, *Loi fondamentale pour la République fédérale d'Allemagne (2007)*, (*The Fundamental Law for The German Federal Republic*), Berlin, Editor Bundestag allemand, Section des Relations Publiques <http://archiv.jura.uni-saarland.de/BIJUS/grundgesetz/>
- [3] Apostol Tofan Dana (2008), *Drept administrativ (Administrative Law)*, vol.I, Bucure ti, C.H. Beck Publishing
- [4] Autriche, *Loi constitutionnelle fédérale du 1er octobre 1920 (version de 1929)* (Austria, *The Federal Constitution of 1929*), <http://mjp.univ-perp.fr/constit/aut1920htm>
- [5] *Avizul consultativ nr. 1 din 5 iulie 1994 (The Advisory Opinion no.1 of July 5, 1994)*, published in the Official Monitor, Part I, no. 166 of July 5, 1994
- [6] *Avizul consultativ nr.1 din 5 aprilie 2007 privind propunerea de suspendare din funcie a Pre edintelui României, dl. Traian B sescu (The advisory opinion no.1 of April 5, 2007 on the proposal to suspend of the office the President of Romania, Mr. Traian B sescu)*, published in the Official Monitor, Part I, no.258, April 17, 2007
- [7] *Avizul consultativ nr. 1 din 6 iulie 2012 privind propunerea de suspendare din funcie a Pre edintelui României, dl. Traian B sescu ((The advisory opinion no.1 of July 6, 2012 on the proposal to suspend of the office the President of Romania, Mr. Traian B sescu)*, published in the Official Monitor, Part I, no. 456 of July 6, 2012
- [8] Beaud Olivier, *Pour une autre interpretation de l'article 68 de la Constitution* (For Another interpretation of article 68 of the Constitution), în *Revue française de droit administratif*, no. 6/2001, p. 1187-1202
- [9] Cohendet Marie Anne (2002), *Le président de la République* (The President of the Republic), Paris, Dalloz
- [10] Cornu Gérard (2003), *Vocabulaire juridique (Legal Vocabulary)*, 4-e édition, Paris, P.U.F.
- [11] Deaconu tefan (2007), *Câteva aspecte de natur constitu ional privind r spunderea Pre edintelui României* (Several Constitutional Aspects Concerning the Liability of the Romanian President), în *Dreptul* nr. 12
- [12] Deaconu tefan (2009), *Pre edintele României i raporturile sale constitu ionale cu Parlamentul* (The President of Romania and Its Constitutional Relations with the Parliament), în *Dreptul* nr.3
- [13] *Constitutional Court Decision no. 147/2007*, published in the Official Monitor, Part I, no. 162 of March 7, 2007
- [14] *Constitutional Court Decision no. 266/2007*, published in the Official Monitor, Part I, no. 322 of May, 14, 2007
- [15] Delpérée Francis, *La responsabilité du chef de l'Etat. Brèves observations (The Liability of the Head of State. Brief Remarks)*, în *Revue française de droit constitutionnel* no.49/2002, p. 31-41
- [16] Dr ganu Tudor (1998), *Drept constitu ional i institu ii politice, Tratat elementar* (Constitutional Law and Political Institutions, Elementary Treaty), vol. II, Bucure ti, Lumina Lex Publishing
- [17] Favoreu Louis, *De la responsabilité pénale à la responsabilité politique du Président de la République* (Of the Criminal Liability to the Political Liability of the President of the Republic), în *Revue française de droit constitutionnel* no. 49/2002, p. 7-29
- [18] France, *Constitution du 4 octobre 1958 révisée (The Revised French Constitution of 1958)*, <http://www.legifrance.gouv.fr>
- [19] Grèce, *Constitution de la Grèce du 1975 révisée (The 1975 Greek Constitution revised)*, 2008, <http://mjp.univ-perp.fr/constit/gr.htm>
- [20] Guzzetta G., Marini F. S. (2006), *Diritto pubblico italiano ed europeo* (Italian and European Public Law), Torino, Gianppichelli
- [21] *Hot rârea nr. 4 din 3 martie 1992 privind Regulamentul edin elor comune ale Camerei Deputa ilor i Senatului (Decision no. 4 of March 3, 1992 on the Statute of the Joint Sittings of the Chamber of Deputies and the Senate)*, published in the Official Monitor, Part I, no. 34 of March 4, 1992, with subsequent modifications
- [22] Ionescu Cristian, *Analiza fundamentelor teoretice i politice ale controlului parlamentar. Studiu de drept comparat* (Analysis of the Theoretical and Political Fundamentals of the Parliamentary Control), în *Revista de Drept Public* nr. 3/2006, p. 8-26
- [23] Iorgovan Antonie (2005), *Tratat de drept administrativ (Administrative Law Treaty)*, vol. I, Bucure ti, All Beck
- [24] Irlanda, *Constitution du 6 décembre 1922 (Ireland, The Constitution of 1922)*, <http://mjp.univ-perp.fr/constit/uk.1922.htm>
- [25] Italie, *Constitution de la République italienne du 1947 révisée (The Revised Constitution of Italian Republic from 1947)*, <http://mjp.univ-perp.fr/constit/it1947htm>
- [26] Muraru Ioan (2007), *Interpretarea dispozi iilor constitu ionale privind r spunderea efului de*

- stat în România* (The Interpretations of the Constitutional Provisions Concerning the Liability of the Head of State in Romania), în *R spunderea în dreptul constitu ional* (The Liability in the Constitutional Law), (coord. Elena Simina T n sescu), Bucure ti, C.H.Beck Publishing
- [27] Portugal, *Constitution de la République Portugaise, 21 août 1911 révisée*, (*Revised Constitution of the Portuguese Republic*), <http://mjp.univ-perp.fr/constit/pt1911.htm>
- [28] *Rapport remis le 12 décembre 2002 au Président de la République par la Commission de réflexion sur le statut pénal du Président de la République* (Report of December 12, 2002 Transmitted to the Republic's President by the Commission on the Criminal Status of the Republic's President), în *Journal Officiel* du 13 décembre 2002
- [29] Rescigno G.U. (1967), *La responsabilita politica* (The Political Liability), Milano, Giuffré Editore
- [30] România, *Constitu ia României revizuit* (*The Revised Constitution of Romania*), published in the Official Monitor, Part I, no 767 of October 31, 2003
- [31] Verga Crina Mihaela, *The Criminal Liability of a Republic's President*, în *Journal of Danubian Studies and Research*, vol. 2, no. 1/2012, p. 56-63
- [32] Zoubeidi-Defert Yanis, *La responsabilité du chef de l'Etat, la révision constitutionnelle du 23 février 2007* (*The Liability of the Head of State, The Constitutional revision of February 23, 2007*), în *Pouvoirs* no. 122/2007, p. 155-162